

European Energy Poverty:

Agenda Co-Creation and Knowledge Innovation

Crida a l'acció

Maig 2020, amb contribucions de:

Barbosa, R.; Barrella, R.; Bouzarovski, S.; Castaño-Rosa, R.;
Chatzikonstantinou, E.; Cornelis, M.; Dereniowska, M.; Dobbins, A.; Dubois,
U.; Gaydarova, E.; Grossmann, K.; Guyet, R.; Hanke, F.; Hesselman, M.;
Horta, A.; Jiglau, G.; Katman, F.; Katsoulakos, N.; Martín-Consuegra, F.;
Mattioli, G.; Mengolini, A.; Mohlakoana, N.; Robic, S.; Sagan, I.; Sareen, S.;
Sinea, A.; Stojilovska, A.; Thomson, H.; Tirado Herrero, S.; Varo, A.;
Vatavali, F.; Živčič, L.

Traduït per: Anais Varo.

La crisi del coronavirus farà augmentar les xifres de pobresa energètica.

Ara és l'hora del dret a l'energia!

T'imagines que, davant l'anunci de quarantena, no tinguessis l'opció d'engegar la televisió per a poder-te informar, no poguessis trucar a la teva família o tenir un lloc on poder estar confortablement? Què passaria si cada vegada que cuines, o que la teva filla intenta connectar-se per a consultar els seus deures de l'escola, estiguessis preocupat per la factura de la llum? Com viuries aquesta crisi si haguessis perdut la feina?

La crisi de la COVID-19 està generant nous problemes en tots els països del món, independentment del nivell de desenvolupament econòmic, cultural o educatiu de les comunitats. Som un grup d'acadèmics i experts en pobresa energètica que creiem que el brot de coronavirus mostra, un cop més, que l'energia és essencial per a garantir una vida segura, saludable i digna. Per aquesta raó creiem que és necessari un debat a nivell europeu sobre el dret a l'energia i als serveis energètics bàsics. Aquest debat ha d'anar acompanyat d'accions científiques robustes per a afrontar la crisi actual, així com mitigar les seves futures conseqüències i fomentar l'evolució cap a una nova normalitat on la pobresa energètica s'eradiqui a través d'un Pacte Solidari per a l'Energia.

Impactes immediats de la crisi del coronavirus a les llars en situació de pobresa energètica a Europa

La pobresa energètica és comunament entesa com la [incapacitat d'assegurar uns nivells bàsics de serveis energètics en la llar](#). Significa viure en una casa que és impossible escalfar o refrigerar pels alts costos en les factures, conseqüència de la combinació d'una baixa eficiència energètica, preus excessius i baixos ingressos. Les persones que sofreixen pobresa energètica són més vulnerables a certs riscos per a la salut, com són els [problemes respiratoris i de salut mental](#). Aquesta situació augmenta la seva vulnerabilitat durant la crisi actual. A mesura que els factors que condueixen a la pobresa energètica es multipliquen, la pandèmia amplifica la necessitat de comprendre millor aquest fenomen i identificar a les persones que la sofreixen.

A mesura que la crisi del coronavirus ha fet estralls en tot el planeta, les conseqüències s'han fet notar ràpidament. La recessió en curs, provocada pels bloquejos globals, aprofundeix les desigualtats preexistents. Després de l'emergència sanitària, la inseguretats laboral és probablement l'efecte més visible de la crisi. Només a Europa [les xifres d'atur poden arribar a duplicar-se](#). Els treballadors precaritzats del sector minorista i hotelier han estat les primeres víctimes de la interrupció brusca de l'activitat econòmica. D'altra banda, estudis demostren que la pobresa energètica és un vector de problemes psicològics. Aquest fet es veu agreujat per la situació de confinament que, no sols ha

comportat un impacte econòmic, sinó que també ha suposat un augment de les situacions d'angoixa emocional i ansietat davant d'un futur incert.

Les nostres vides han canviat radicalment. La crisi del coronavirus ha agreujat les desigualtats de gènere, que al seu torn estan directament vinculades tant a les [causes com a l'experiència de la pobresa energètica](#). La quarantena ha provocat un augment de l'ús dels serveis energètics per a la cuina, calefacció, refrigeració, així com l'activitat laboral i d'oci. En alguns països, s'estima que el consum d'electricitat ha augmentat considerablement a les llars ([més del 10%](#)), fet que donarà lloc a factures energètiques més elevades. Per aquest motiu, durant el confinament, les característiques de l'habitatge i la unitat familiar importen encara més. Un aïllament energètic deficient en l'habitatge, l'ús d'electrodomèstics de baixa eficiència, la impossibilitat de poder tenir garantit l'ús de serveis públics essencials i l'augment del consum d'energia afecten de manera rellevant al pressupost de les llars. En aquest context, fenòmens com l'amuntegament en l'habitatge i la baixa qualitat dels edificis són encara més evidents. Aquesta crisi impacta dràsticament en la qualitat de vida de la ciutadania, augmentant la vulnerabilitat energètica i les desigualtats socials.

La xarxa ENGAGER recull una extensa [producció científica](#) i [d'orientació de la política pública](#) sobre les causes i conseqüències de la pobresa energètica a Europa (i altres territoris), mostrant la distribució social i espacial dels diferents aspectes de vulnerabilitat. No obstant, les situacions de pobresa energètica preexistents s'han agreujat. Part de la societat no ha tingut més alternativa que passar fred i viure a les fosques, veient-se privats de serveis energètics bàsics i, fins i tot, d'aigua calenta. Algunes llars ja estaven afectades per la desconexió de subministraments, i s'han vist atrapades sense poder optar a reconnectar-se o bé amb un deute acumulat amb les empreses. Malgrat les mesures d'emergència posades en marxa en molts països, com la congelació de tarifes, la suspensió de desconexions o mesures de subsidi, moltes llars s'han vist excloses. En molts casos les mesures d'emergència no han arribat a grups minoritaris infrarepresentats. El distanciament social, a més, aprofundeix les dificultats per a buscar i rebre ajuda, ja sigui per part dels serveis socials o de familiars i amics. Més enllà de la càrrega econòmica, aquest context també exerceix una pressió addicional sobre la salut física i mental, fins i tot per a aquells que no han estat afectats directament per la malaltia del coronavirus. A llarg termini, i a mesura que els ingressos es desplomin, les llars tindran cada vegada més dificultats per a fer front als lloguers i hipoteques, augmentant el risc de desnonament.

A mesura que evolucioni la situació és molt probable que apareguin nous problemes de pobresa energètica i que un major nombre de persones es vegi afectat de manera temporal o permanent. Els treballadors autònoms i les petites i mitjanes empreses (PIME) també sofriran dificultats per a pagar les seves factures, la qual cosa pot posar en perill la continuació de la seva activitat. Les famílies es poden veure obligades a afrontar el dilema d'haver d'establir prioritats per a satisfer les seves necessitats bàsiques, com ara alimentació, energia, transport, televisió, comunicació, etc. És molt probable que una vegada s'aixequin les prohibicions temporals de desconexió, pagaments d'impostos,

rendes i hipoteques, les llars més vulnerables no puguin afrontar els pagaments endarrerits que han acumulat.

Un pacte solidari per a garantir el dret a l'energia

La crisi que estem vivint demostra el rol crític de l'energia en la nostra vida diària. La pobresa energètica resulta en la desconexió social, econòmica i política de les persones afectades. En les circumstàncies actuals no és acceptable que continuï havent-hi persones desconectades i a les fosques. La pandèmia corre el risc de socavar la cohesió social i la democràcia a causa de la creixent desconfiança en els governs i responsables de la presa de decisions. És fonamental, per tant, un pacte de solidaritat per a protegir a les poblacions més vulnerables contra les crisis actuals i futures, per a fer front a les creixents desigualtats socials i per a situar la salut i benestar humans en el centre. Reclamem un repartiment just dels costos de la pandèmia entre les llars, l'Estat i els agents econòmics que inclogui una protecció ampliada de la població vulnerable. Demanem també un esforç addicional en recerca i desenvolupament per a comprendre millor les repercussions de la crisi global en les poblacions vulnerables afectades per pobresa energètica.

És hora de considerar un dret a l'energia, i als serveis energètics, per a tots.

A curt termini, els governs necessiten urgentment **mantenir i fins i tot augmentar les mesures de suport econòmic i social per als més vulnerables**. Els mecanismes de solidaritat i els serveis socials i d'assessorament energètic han de continuar funcionant amb màxima eficàcia, encara que operin a distància. És necessari adoptar mesures flexibles per a mantenir els ingressos de les persones que han perdut el treball o s'enfronten a un reducció temporal d'ocupació a fi d'esmortear l'impacte inicial de la crisi i preservar la capacitat de compra de les llars. El disseny de polítiques fiscals ha d'orientar-se a aquest objectiu. Fan falta també polítiques especialment dissenyades per a identificar llars i empreses que no puguin pagar les seves factures a causa de la crisi i una reorientació adequada de les tarifes socials, els subsidis i les ajudes de pagament únic. Hauria de garantir-se que els consumidors tinguin un accés estable a mecanismes de suport financer a mesura que augmenten la seva vulnerabilitat i despesa energètica. Un fons específic de pobresa energètica, finançat per actors com les empreses subministradores, podria utilitzar-se per a alleujar el deute energètic de les llars i per a garantir que les famílies puguin pagar les seves factures.

És **necessari que els preus de l'energia siguin assequibles** no sols per als consumidors vulnerables. Han d'introduir-se mecanismes per a limitar o congelar preus i tarifes socials, o adaptar les existents, perquè les llars vulnerables puguin cobrir les seves necessitats. Hi ha també famílies en dificultats que depenen de combustibles minoritaris (com el gasoil per a calefacció) amb elevats impostos i que no estan inclosos en els sistemes de protecció enfront de la pobresa energètica existents. Deuen per tant aplicar-se normes específiques per a aquestes fonts d'energia durant la crisi provocada per la COVID-19.

Reclamem que es prohibeixin els talls de subministrament energètic. Els governs han de [prohibir les desconexions de subministrament](#) més enllà de la durada de l'estat d'alarma i el confinament, almenys fins que els consumidors afectats puguin resoldre els pagaments acumulats, preferiblement per 5 anys, i evitant al mateix temps que les llars acumulin deute amb empreses subministradores. Poden també establir-se nivells mínims garantits de consum d'energia per a assegurar que totes les llars satisfacin les seves necessitats bàsiques, especialment les relacionades amb l'emergència sanitària del coronavirus com el sanejament, la higiene i l'accés a la informació. A llarg termini es planteja la necessitat d'introduir canvis legislatius de major importància perquè les empreses subministradores hagin de demostrar que no duen a terme talls que generin exclusió. S'han d'establir també mecanismes favorables de gestió i fins i tot cancel·lació de deute domèstic amb la cooperació entre el govern, els reguladors i les empreses subministradores.

La qualitat de l'habitatge és una qüestió urgent. Assegurar l'accés de la ciutadania a un habitatge digne hauria de ser una prioritat en els plans de recuperació. En aquest sentit, la qualitat de l'habitatge va més enllà de l'eficiència energètica. No obstant, és urgent accelerar la rehabilitació tèrmica d'edificis residencials i, al mateix temps, [mantenir el cost de l'habitatge a l'abast de totes les persones](#). “*L'onada de rehabilitació*” proposada per a Europa hauria de ser justa i inclusiva per a garantir que fins i tot la població més desfavorida pugui accedir a habitatges energèticament eficients. Les persones vulnerables haurien també de tenir accés a les energies renovables i a electrodomèstics eficients a preus assequibles. Així mateix, hauria d'exigir-se una qualificació energètica mínima a tots els habitatges, en particular les del mercat de lloguer com proposa en la Directiva (UE) 218/844.

El pacte solidari contra la pobresa energètica que proposem contribuirà a la resiliència ambiental i social de les societats europees i crida a considerar l'energia domèstica com un servei essencial i un bé comú, igual que l'atenció sanitària, l'educació i l'habitatge.